



PELALIAN: KAEDAH PENCEGAHAN PENYAKIT MENURUT PERSPEKTIF ISLAM

Seminar Pendidikan Fatwa Kesihatan
Peringkat Negeri Selangor

19 Jun 2014
Auditorium Daeng Che
Muzium Sulatan Alam Shah, Shah Alam, Selangor

Oleh:
Dr. Irwan bin Mohd Subri
Pengarah,
Institut Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa Sedunia (INFAD)
Universiti Sains Islam Malaysia

PENDAHULUAN

- Islam merupakan agama yang syumul dan memberikan panduan kepada umat sejagat dalam semua aspek kehidupan termasuk yang berkait dengan kesihatan.
- Kaedah rawatan pada masa kini semakin berkembang seiring dengan berlakunya penyakit berjangkit yang semakin banyak dan membimbangkan.
- Malaysia pada amnya memperkenalkan kaedah pencegahan penyakit melalui pelalian (imunisasi/vaksinasi) bagi mengekang masyarakat daripada terdedah kepada penyakit-penyakit berbahaya yang mengancam nyawa.

Sambungan...

- Namun timbul persoalan adakah kaedah perubatan atau pencegahan yang dilaksanakan sehingga kini betul-betul mengikut kehendak Syarak atau sebaliknya?
- Masyarakat mempersoalkan penggunaan beberapa jenis pelalian yang dilaksanakan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia ekoran kebimbangan terhadap status halal produk tersebut.

PELALIAN DAN IMUNISASI

- Imunisasi atau suntikan vaksin pelalian adalah bertujuan untuk menguatkan antibodi/daya tahan badan terhadap penyakit.
- Kaedahnya adalah melalui suntikan dengan memasukkan “sesuatu” ke dalam badan agar badan dapat bertahan dengan penyakit yang berbahaya.
- Imunisasi adalah satu cara pencegahan yang dapat dilakukan bagi mengelakkan penyakit-penyakit merbahaya yang mengancam nyawa khususnya kanak-kanak seperti campak, tibi, batuk kokol, difteria, tetanus atau polio.



**KEPUTUSAN FATWA
YANG BERKAITAN
DENGAN JENIS
PELALIAN**

I. Pelalian Rubela (Imunisasi Rubela)

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-21 yang bersidang pada 12 Sep 1988 telah membincangkan Pelalian Rubela (Imunisasi Rubela). Muzakarah telah memutuskan bahawa:
 - *“Vaksin Rubela yang digunakan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia pada masa ini tidak najis dan hukumnya harus digunakan untuk suntikan dalam badan bagi mencegah penyakit Rubela”*.

2. Imunisasi Hepatatis B

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-22 yang bersidang pada 24 Nov 1988 telah membincangkan Imunisasi Hepatitis B. Muzakarah telah memutuskan bahawa:
 - *“Vaksin untuk Imunisasi Hepatitis B yang dihasilkan daripada ragi adalah tidak najis dan harus digunakan untuk tujuan tersebut kerana ragi adalah suatu bahan yang suci”*.

3. Imunisasi Campak, Tibi, Batuk Kokol, Dipteria, Tetanus Dan Polio

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-24 yang bersidang pada 5-6 Jun 1989 telah membincangkan Pandangan Islam Terhadap Imunisasi Campak, Tibi, Batuk Kokol, Dipteria, Tetanus Dan Polio. Muzakarah telah memutuskan seperti berikut:
 - *Program imunisasi campak, tibi, batuk kokol, dipteria, tetanus dan polio adalah harus di segi syarak kerana berdasarkan kaedah **درء المفسد مقدم على جلب المصالح** (menolak kerosakan didahulukan daripada mencari kemaslahatan) dalam perundangan Islam.*
 - *Vaksin-vaksin yang digunakan dalam imunisasi bagi penyakit-penyakit tersebut hendaklah diambil daripada bahan yang suci, sekiranya vaksin daripada bahan suci tidak diperolehi atau sukar diperolehi, maka penggunaan vaksin yang sedia ada adalah diharuskan.*

4. Suntikan Pelalian Vaksin Meningococcal Meningitis

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-53 yang bersidang pada 27 Nov 2002 telah membincangkan Suntikan Pelalian Vaksin Meningococcal Meningitis Oleh Orang Islam. Muzakarah telah memutuskan bahawa:
 - *“Hukum menggunakan pelalian meningococcal meningitis mencevax yang diambil daripada sumber lembu adalah harus. Manakala vaksin pelalian meningococcal Meningitis Monumune yang mengandungi unsur daripada babi adalah haram”*.

5. Penggunaan Vaksin Biothrax Dan Vaksin Rotateq Yang Menggunakan Unsur Babi Dalam Proses Penghasilannya

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-81 yang bersidang pada 31 Mac 2008 telah membincangkan Hukum Penggunaan Vaksin Biothrax Dan Vaksin Rotateq Yang Menggunakan Unsur Babi Dalam Proses Penghasilannya. Muzakarah telah memutuskan bahawa:
 - *“Penggunaan vaksin BioThrax dan RotaTeq adalah tidak dibenarkan kerana:*
 - *Situasi kini dianggap tidak darurat;*
 - *Terdapat bahan atau ubat alternatif selain penggunaan unsur babi dalam pemprosesan kedua-dua vaksin; dan*
 - *Tiada data sokongan yang kuat untuk membuktikan rakyat negara ini memerlukan kedua-dua vaksin ini”*.

6. Vaksin Human Papilloma Virus (HPV)

- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali Ke-92 yang bersidang pada 15-17 Disember 2010 telah membincangkan Hukum Pengambilan Vaksin Human Papilloma Virus (HPV). Muzakarah telah membuat keputusan seperti berikut:
 - *“Setelah mendengar taklimat daripada pihak Biro Pengawalan Farmaseutikal Kebangsaan serta pandangan dan hujah-hujah yang dikemukakan, Muzakarah berpandangan bahawa Islam menggesa umatnya supaya menjaga kesihatan kerana penjagaan kesihatan seseorang individu akan menentukan tahap dan mutu kesihatan masyarakat secara umumnya. Pemberian vaksin merupakan jalan pencegahan awal yang diambil oleh pihak Kerajaan dalam usaha mengelakkan penyebaran virus di kalangan wanita.*”

Sambungan...

- Sehubungan itu, Muzakarah bersetuju memutuskan bahawa pengambilan Vaksin Human Papilloma Virus (HPV) yang telah dipastikan tiada unsur meragukan dalam kandungannya dan tidak mendatangkan kemudharatan adalah diharuskan bagi mencegah penyakit kanser pangkal rahim (servik) di kalangan wanita.
- Muzakarah juga memutuskan bahawa pemvaksinan ini hendaklah tidak mengandungi unsur-unsur eksploitasi terhadap pengguna atau digunakan untuk tujuan yang bercanggah dengan syarak”.

7. Penggunaan Vaksin Meningitis Menveo

- Muzakarah Khas Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia yang bersidang pada 17 Julai 2013 telah membincangkan Hukum Penggunaan Vaksin Meningitis Menveo. Muzakarah telah membuat keputusan seperti berikut:
 - *“Setelah mendengar taklimat dan penjelasan daripada Biro Pengawalan Farmaseutikal Kebangsaan (BPFK) dan meneliti keterangan, hujah-hujah serta pandangan yang dikemukakan, Muzakarah bersetuju memutuskan bahawa hukum penggunaan Vaksin Meningitis Menveo adalah diharuskan”*

KAEDAH PENCEGAHAN MENURUT ISLAM

- Terdapat beberapa dalil daripada al-Quran yang berkaitan dengan langkah pencegahan. Antaranya ialah firman Allah Taala:

وَلَا تُفُوتُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

Maksudnya, “*Janganlah kamu melemparkan diri kamu ke lembah kebinasaan*” (Al-Qur’an. Al-Baqarah 2: 195).

Sambungan...

- Ayat al-Quran ini walaupun tidak menjelaskan secara terperinci tentang langkah pencegahan, namun ia adalah prinsip umum yang perlu diikuti oleh manusia untuk menjaga keselamatan diri mereka dengan tidak mendedahkan diri kepada perkara-perkara yang boleh membinasakannya.

Sambungan...

- Manakala hadis yang berkaitan dengan langkah pencegahan, antaranya ialah hadis yang diriwayatkan oleh Imam al-Bukhariyy, daripada Usamah bin Zayd bahawa Nabi SAW bersabda:

إِذَا سَمِعْتُمْ بِالطَّاعُونَ بِأَرْضٍ فَلَا تَدْخُلُوهَا وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا
فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا


Maksudnya, “Jika kamu mengetahui wabak taun berlaku di sesuatu kawasan maka janganlah kamu memasukinya. Jika ia berlaku di sesuatu kawasan yang kamu diami maka janganlah kamu keluar dari kawasan itu” (Hadis. Al-Bukhariyy. Bab Ma Yuzkar Fi al-Ta^cun. 5396).

Sambungan...

- Hadis ini jelas menunjukkan tentang langkah pencegahan yang harus diambil jika berlaku sesuatu wabak. Langkah pencegahan taun juga dapat dilihat daripada peristiwa yang berlaku pada zaman Saidina [ؓ]Umar.
- Al-Tahawiyy (t.th) dalam kitabnya menceritakan bahawa ketika Saidina [ؓ]Umar menuju ke Sham atas suatu urusan, beliau telah diberitahu bahawa Sham sedang dilanda wabak taun.
- Setelah perbincangan dibuat, beliau telah mengambil keputusan untuk tidak memasuki Sham. Bahkan beliau telah berpatah balik sebagai langkah pencegahan dalam menghadapi wabak tersebut.

Sambungan...

- Ini bertepatan dengan objektif Syarak (*maqasid al-Syari'ah*) yang antaranya ialah menjaga nyawa (*hifz al-nafs*) dan harta (*hifz al-mal*).
- Menjaga nyawa dapat direalisasikan melalui halangan orang luar daripada masuk ke tempat yang sedang dilanda wabak seperti taun. Begitu juga melalui halangan pesakit yang terdedah kepada penyakit daripada keluar daripada tempat tersebut, seterusnya boleh menjangkiti orang lain.
- Manakala menjaga harta dapat direalisasikan melalui penyelamatan wang ringgit daripada dibazirkan untuk merawat pesakit jika langkah pencegahan tidak diambil.



**ANALISA KEPUTUSAN
MUZAKARAH
JAWATANKUASA
FATWA MAJLIS
KEBANGSAAN
DAN
KAITANNYA DENGAN
KAEDAH PENCEGAHAN**

ANALISA

- Berhubung dengan kaedah pencegahan melalui pelalian atau imunisasi dapat dilihat dalam beberapa keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan di atas.
- Hal ini termasuk dalam isu-isu fiqh kontemporari (*fiqh al-mu^casir*) yang memerlukan kepada hukum supaya umat Islam faham tentang hukum pengambilan vaksin-vaksin tersebut.
- Seterusnya ia tidak lagi menimbulkan sebarang keraguan sama ada sesuatu vaksin yang diberikan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia dibenarkan atau tidak menurut Syarak.

Sambungan...

- Daripada tujuh contoh keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan berkaitan vaksin, dapat difahami bahawa tujuan vaksin yang diberikan antaranya ialah:
 - Mencegah penyakit berbahaya daripada merebak.
 - Mengelakkan penyebaran virus dan jangkitan kuman.

Sambungan...

- Berdasarkan kepada dalil al-Quran dan hadis Rasulullah SAW yang dibentangkan sebelum ini, pemberian vaksin oleh Kementerian Kesihatan Malaysia untuk menghalang sesuatu penyakit berjangkit adalah menepati tuntutan Syariat Islam.
- Hal ini kerana Rubela, Hepatitis B, Campak, Tibi, Batuk Kokol, Dipteria, Tetanus, Polio, Meningococcal Meningitis, Anthrax dan Human Papilloma Virus (HPV) adalah penyakit berjangkit dan boleh membawa maut jika tidak diberi ubat pencegahan (vaksin).

Sambungan...

- Jadi, dengan memberi “pelalian” kepada penyakit-penyakit ini, bawaan berjangkit oleh penyakit-penyakit ini dapat dielakkan.
- Seterusnya ia dapat menyelamatkan nyawa orang ramai berbanding jika langkah pencegahan ini tidak diambil.
- Perkara ini telah menepati objektif Syarak yang dituntut oleh Islam.

SYARAT PENGGUNAAN VAKSIN

- Daripada contoh-contoh keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan tersebut juga, dapatlah disimpulkan bahawa keharusan pengambilan sesuatu vaksin bukanlah bersifat secara mutlak. Ia mempunyai syarat-syarat seperti berikut:
 - Sumber vaksin hendaklah daripada bahan-bahan yang suci dan tidak najis.
 - Jika tidak dapat dielakkan, vaksin yang bersumberkan daripada bahan haram dibenarkan atas dasar darurat.

Sambungan...

- Sekiranya terdapat dua pilihan vaksin iaitu yang bersumberkan bahan halal dan yang haram, maka wajib memilih vaksin yang bersumberkan bahan halal.
- Sebarang pengenalan kepada vaksin baru di Malaysia khususnya, perlulah mendapat kelulusan hukum pihak berkuasa agama seperti Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan terlebih dahulu.

Sambungan...

- Oleh yang demikian, menjadi kewajipan kepada pihak Kementerian Kesihatan Malaysia untuk mematuhi syarat-syarat di atas bagi memastikan umat Islam diberi vaksin yang halal sahaja. Syariat Islam amat menitikberatkan soal halal haram termasuklah dalam ubat-ubatan.

- Sabda nabi SAW:

إِنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ الدَّاءَ وَجَعَلَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءً فَتَدَاوَوْا، وَلَا تَتَدَاوَوْا بِحَرَامٍ

Maksudnya, “Sesungguhnya Allah SWT telah menurunkan penyakit dan menurunkan ubat, serta menyediakan ubat bagi setiap penyakit, maka berubatlah, dan jangan berubat dengan sesuatu yang haram” (Hadis. Abu Daud).

Sambungan...

- Daripada hadis tersebut, Allah SWT mengharamkan penggunaan bahan haram dalam ubat-ubatan.
- Dapat difahami bahawa dalam keadaan biasa tanpa darurat, kewajipan pihak pemerintah ialah menyediakan ubat-ubatan yang bersumberkan bahan halal.
- Manakala pengguna muslim wajib mengambil atau memakan ubat-ubatan yang halal sahaja.

PENUTUP

- Islam telah menggariskan langkah-langkah pencegahan penyakit sejak sekian lama sama ada melalui nas al-Quran mahupun al-Sunnah. Kata-kata “mencegah lebih baik daripada merawat” dan “ilmu pengetahuan asas pencegahan” amat bertepatan dengan kaedah pencegahan penyakit dalam Islam.
- Namun pada masa yang sama, Islam menggariskan panduan yang penting dalam kehidupan penjagaan kesihatan dengan melazimi kaedah rawatan yang berunsurkan halal. Walau bagaimanapun, jika disebabkan keadaan yang darurat, Islam membolehkan umatnya merawat dengan menggunakan benda haram sekadar yang perlu sahaja bagi menjaga masalah umat dan juga *maqasid al-syar'iah*.

Sambungan...

- Justeru, amat penting bagi pengkaji dan pakar dalam bidang perubatan dan agama berkerjasama untuk menentukan sama ada boleh atau tidak untuk menggunakan sesuatu vaksin.
- Ini bagi menghilangkan keraguan terutamanya masyarakat awam terhadap hukum penggunaan vaksin tersebut.



SEKIAN

TERIMA KASIH